

Storheden på det menneskelige plan kommer frem, da Fridtjof Nansen overdrager sit skib Fram og sine planer om en sydpolar-ekspedition til Amundsen.

Det er naturligt videnskabsmanden og ekspeditionslederen, der refereres til her, men også kunstneren, politikeren og humanisten Fridtjof Nansen gives der et fornemt billede af. Fridtjof Nansen fortjener denne hyldelse, og hans indsats på de mange felter må ikke gå i glemmebogen. Derfor en tak til forfatteren for bogen, der fortjener at ligge på gavebordet ved mange lejligheder.

N. Kingo Jacobsen

Regional development in Western Europe. Ed. by Hugh D. Clout. 3. ed. Fulton, London 1987. XI, 453 s., ill. 25 cm. GBP 11.95.

Regional udvikling og regionale problemer er emnet for denne bog. 3. udgaven er omarbejdet, og nogle af dem er nyskrevet. 1. del analyserer problemstillinger og temaer fra befolkning over erhverv til miljø. 2. del beskriver de enkelte nationers almindelige og regionale udvikling.

Studerende og lærere vil finde bogen nyttig som indgang til videre studier.

Christian Wichmann Matthiessen

Sven Illeris: Service og lokal erhvervsudvikling.

AKF, København 1987. 229 s., 22 cm. Pris ikke oplyst.

Service har i de seneste 25 år udviklet sig til at blive den dominerende økonomiske aktivitet i Vesteuropa og Nordamerika. Op imod 70% af beskæftigelsen findes inden for service, og mere end 50% af bruttonationalproduktet stammer fra service-sektoren. Dette vil næppe overraske dette tidsskrifts læsere, derimod vil det vække til eftertanke, når forfatteren påpeger, at det i grunden er meget lidt, vi ved om service. Diskussioner om erhvervsfremme og erhvervsstøtte koncentrerer sig således først og fremmest om landbruget og industrien, mens problemer vedrørende service (herunder erhvervs-service) indtager en tilbagetrukket tilværelse.

Skønt opgaven kunne synes næsten håbløs, lykkes det forfatteren at få etableret en sammenhængende gennemgang af såvel teori som empiri (omhandlende 19 lande) vedrørende serviceudviklingen.

Først defineres serviceaktiviteternes natur og egenskaber. På grundlag heraf foreslås en klassifikation af de forskellige serviceaktiviteter. Dernæst diskuteres

forskellige årsager, herunder først og fremmest de teknologiske, til forandringer i servicestrukturen, ligesom det diskuteres, hvorledes den sandsynligste fremtidige udvikling i servicebeskæftigelsen i Vesteuropa vil forme sig. Såvel regionale- som branchemæssige forskelle analyseres, ligesom det diskuteres, hvilke muligheder offentlige myndigheder (nationale såvel som overnationale) har for at påvirke udviklingen.

Det er på mange måder et imponerende arbejde, Sven Illeris har begået. Måske ikke umiddelbart let læst; men en indsats fra læserens side belønnes til gengæld med en meget omfattende oversigt over servicebegrebet i videste forstand.

Sten Engelstoft

Lusaka and its environs: a geographical study of a planned capital city in tropical Africa. Ed. by Geoffrey J. Williams. (Zambia geographical Ass. Handbook series No. 9).

Zambia Geographical Association, Lusaka 1986. XV, 331 s., ill. 25 cm. USD 16.50.

Som en bekendt, der også har været i Lusaka, udbrød ved synet af bogen: "Jamen, Lusaka har jo slet ingen omgivelser!". Og ganske rigtigt er titlen lidt misvisende, for Lusaka er interessant som u-landshovedstad ved en helt usædvanlig – overdreven – byplanlægning, hvor man allerede i 30'erne planlagde en by tilsyneladende for år 2050. Resultatet er, at man i dag ved ankomsten til Lusaka kører direkte fra den afsvedne savanne ind på store avenuer, omkransende mægtige arealer af grønt og bebyggelse. En sådan mærkelig by's historie er der kommet en fin publikation ud af, redigeret af den mangeårige leder af Geografisk Institut på University of Zambia. I tre hovedafsnit "the scene", "the city" og "the region" beskrives allehånde sider af Lusaka; lidt utraditionelt sikkert i dagens bygeografiske litteratur indledes med geologi, geomorfologi, vegetation osv., inden man over historie – meget spændende beskrevet – kommer til mere klassiske bygeografiske temaer. Det er tydeligt, at man har søgt at dække alt, som havde betydning for eller kunne beskrive Lusaka. Bemærkelsesværdigt er, at man er sluppet godt fra det – medvirkende hertil er sikkert, at man inden for hvert tema har formået at få præcis de personer, som er kendte som "tegnende" temaet, til at skrive. Opmuntrende er også at bogen er trykt i Zambia – de tider er heldigvis forbi, da kvalitet-

sudgivelser om u-lande altid blev trykt i i-lande.

Peter Strømgaard

Klaus Greve: Centrale Orte im Herzogtum Schleswig 1860. (Studien zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins, bd. 12).

Wachholtz, Neumünster 1987. 205 s., ill. 24 cm. DEM 38,-.

Efter et omfattende og grundigt teoretisk og metodisk arbejde inden for central-placeforskningen har forfatteren søgt udviklet et begrebsapparat, der skulle muliggøre en systematisk analyse af årsagerne til, at central-placesystemer fremviser meget forskellige præg under forskellige historiske, økonomiske og sociale rammebetingelser. Dette apparat er derefter benyttet i et empirisk studium over central-placesystemet i hertugdømmet Schleswig i 1860, ved overgangen mellem den førindustrielle periode, hvor strukturrændringerne overvejende var bundet til det agrare samfund og højindustrialiseringen med dennes kraftige egendynamik. Kildemæssigt bygger undersøgelsen på folketællingen 1860 og dennes erhvervsstruktur suppleret med tabeller over areal, taxation og plovtaal i de slesvigske amter, diverse adressebøger og annoncer for detailhandel og håndværk. Som centrale funktioner er valgt 24 typer af tjenesteydelser, der rangordnes efter hyppighed, opstilles hierarkisk i et skalogram og inddeles efter antal funktioner. Resultaterne er nedfældet i en række kort, der også viser befolkningsforhold, hhv. gårdtæthed, indkomstfordeling etc. Der afsluttes med diverse tabeller, kildeangivelser og en litteraturliste på næsten 200 titler.

Viggo Hansen

Landscape and culture: geographical and archaeological perspectives. Ed. by J.M. Wagstaff.

Blackwell, Oxford 1987. 233 s., ill. 23 cm. Hardback: GBP 29.50. Paperback: GBP 9.95.

De første tre kapitler er af relativ almen og sammenfattende art og som sådanne ganske givende, de øvrige beskæftiger sig med mere specielle emner. Kapitlerne er skrevet til bogen, ikke som et produkt af et symposium, men hver for sig, hvilket nok går noget ud over sammenhængen mellem dem. Dog kæder redaktøren udmærket sammen i indledningen, og man kommer måske nok så meget mere ind i de enkelte emner, der præsenteres i de specielle ka-

pitler.

Forfatterne er dels geografer, dels arkæologer, der her deltager i vel nok det første forsøg på at undersøge relationer mellem de to fag. Hvad dette angår er resultatet måske ikke umiddelbart opløftende: relationerne har hidtil mest bestået i, at fagene hver for sig har benyttet sig af det andets metoder og resultater. Der er dog ingen tvivl om, at de to fag har meget at lære af hinanden. Arkæologerne kan hente meget i geografiske modeller og teorier – om resourceforhold, landbrugs- og bebyggelsessystemer etc. Og som helhed er geograferens kendskab til fortidige forhold meget begrænset, bl.a. ved studiet af kulturlandskaber kan arkæologien bestemt bidrage til geografernes forståelse. Men som sagt er der tale om et forsøg, og man må nu se frem til, at de to fag går sammen om en fælles udvikling. Bogen her er et godt sted at begynde – med den udmærkede, omfattende litteraturliste og de som helhed meget inspirerende artikler.

Henning Morch

Marginaljorder og miljøinteresser: miljøministeriets projektundersøgelser 1986. Red: Hans Skotte Møller et al. Teknikerrapporter nr. 1-42. 41 bd. ill., 24 cm. Bd. priser varierende.

Samlerapporter nr. 1-6. 9 bd. ill., 24 cm. Bd. priser varierende.

Marginaljorder og miljøinteresser: en sammenfatning. Udg. af Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen i samarb. med Miljøstyrelsen. 276 s., ill. 23 cm. DKR 160,-. Skov- og Naturstyrelsen, Hørsholm.

En anmeldelse af dette enorme dokumentationsmateriale kan ikke komme på tale. Det er imidlertid på sin plads at gøre opmærksom på de mange rapporter, der er kommet ud af Miljøministeriets og en lang række institutioners – inkl. højere læreanstalters – indsats i 1986-87 på marginaljordsområdet.

Resultaterne af undersøgelserne foreligger i tre rapporteringer: 42 teknikerrapporter, 8 samlerapporter og en sammenfattende bog. Samlerapporterne dækker de enkelte projektemner:

- I. Kortlægning af potentielle marginaljorder og ekstensivt udnyttede naturtyper i Danmark; hertil er udarbejdet 5 teknikerrapporter med originalmaterialer.
- II. Marginaljorder og miljøinteresser – drifts- og samfundsøkonomiske analyser.
- III. Landbruget og de marginale jor-

der – en spørgeskema-undersøgelse; den bygger på interview af 2500 tilfældigt udtrukne ejere af momsregistrerede landbrug.

- IV. Hedesletter og bakkeøer. Arealanvendelse på tørre sandede jorder. Som grundlag er udarbejdet 12 teknikerrapporter.
- V. Ådale og ferske enge, der også bygger på 12 teknikerrapporter.
- VI. Strandenge og hævet havbund – med 4 teknikerrapporter som basis.
- VII. Rectablering af tørørlange søer og fjorde i Danmark. 1 teknikerrapport.
- VIII. Morænelandskabets marginaljorder og om friluftsliv og turisme i marginaljordsområder, med 8 teknikerrapporter.

I den sammenfattende bog er hvert projektemne refereret på en let tilgængelig måde med righoldige illustrationer – mange i farver. På 230 sider indføres man her i marginaljordsproblematikkens komplicerede aspekter. Bogen afsluttes med redegørelsen til Folketinget i marts 1987 og regeringens strategi for marginale jorder og miljømæssige interesseområder.

Kr. M. Jensen

International geomorphology 1986: proceedings of the 1. International conference on geomorphology, held at the University of Manchester from September 15-21, 1985. Ed. by V. Gardiner. Wiley, Chichester 1987. 2 bd., ill. 24 cm. GBP 99.95.

Dette voluminøse 2-bindsværk er et sæt proceedings fra den første internationale konference afholdt i 1985. Konferencens formål var dels at dække alle geomorfologiske discipliner, dels at understrege geomorfologiens rolle i landskabspleje og -forvaltning specielt i 3. verdenslande og dels at stimulere internationalt samarbejde.

Disse formål reflekteres af værkets indhold. Artiklerne er forfattet af forskere fra en lang række nationer; 19 fagdiscipliner er dækket, hver med sin sektion. Emnerne er dels de traditionelle og velkendte, dels emner som Engineering Geomorphology og Supplied Geomorphology. De enkelte sektioner indledes alle med et kort afsnit forfattet af en specialist på området. Her behandles emnets faglige niveau, mål og problemer; desuden er der en kort omtale af de enkelte artikler i sektionen. Dette er en stor fordel, da det ellers vil være temme-

lig uoverkommeligt at orientere sig inden for andre emner end ens eget speciale.

At dette værk, som redaktørerne erklærer skulle reflektere geomorfologiens nuværende sum af viden, må man stille spørgsmålstegn ved. Man kan ikke undlade at føle, at en præsentation af de enkelte discipliners videnskabelige niveau og væsentligste nye forskningsresultater er blevet ofret for en global repræsentation. Fx er procesorienterede artikler som nævnt relativt få, desuden er emner som eksempelvis remote sensing, et forskningsfelt i rivende udvikling, stærkt underrepræsenteret.

Figurer og fotografier er af god kvalitet, dog er figurerne i visse tilfælde henlagt til slutningen af den enkelte artikel, hvilket kan virke forstyrrende.

Bogens største værdi ligger nok i, at man som geomorfolog kan få et (delvist) indtryk af, hvad der rører sig inden for andre fagdiscipliner end ens egen. Desuden kan ingeniører og fysiske planlæggere have nytte af bogen.

Troels Aagaard

Leo van den Berg: Urban systems in a dynamic society.

Gower House, Aldershot 1987. X, 119 s., fig. 23 cm. USD 34.50.

Leo van den Berg's disputatsarbejde om funktion og interaktion i moderne bysystemer præsenterer ny indsigt i byudviklingens forløb. Der tages udgangspunkt i en teoretisk diskussion, hvor faktorerne, der bestemmer bysystemets vækst og vilkår, identificeres, og hvor den historiske påvirkning af nutiden og fremtiden klarlægges. Den model, der derefter præsenteres, omfatter husstande, virksomheder og det offentlige lokaliseringsinteresser og belyser virkningsfuldt velfærdsmaksimeringsfunktioner. Faseforskydningen demonstreres, og vigtige makrotendensers samspil og konsekvens for befolkningsfordeling og erhvervsstruktur diskuteres. Endelig gives en række empiriske eksempler.

Bogen er et betydeligt bidrag til den videnskabelige diskussion om bysystemets sammensætning og vækst.

Christian Wichmann Matthiessen

City, economy and society: a comparative reader. Ed. by Allan Cochrane, Chris Hammet and Linda McDowell.

Harper & Row, London 1981. IX, 236 s. ill. 25 cm. DFL 41,70.

Bogens hovedtema er i et komparativt perspektiv at analysere sammenhængen mellem på den ene side markedet, plan-